

การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์มูลกัจจายนะอักษรธรรมอีสาน An Analysis of Buddhama Approved in Mulakaccayana Text Isan Script

ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน¹, ผศ.โสรัจ นามอ่อน², วรวัฒน์ ราชีวงศ์³,

Chaiyasit Udomchodnamon, Asst. Prof. Sorut Namon, Worawat Rachiwong

ดร.สิปปมงคล ป้องภา⁴, พระมหาจิตนเรศ วุฑฒิชโม, ผศ.ดร⁵

Dr.Sinmongkhon Pongpha and Asst. Prof. Dr. Phramaha Jidnared Wudthithammo

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏใน คัมภีร์อักษรธรรมอีสานมูลกัจจายนะ โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาประวัติมูลกัจจายนะเนื้อหาสาระคัมภีร์มูลกัจจายนะ (2) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์มูลกัจจายนะ และ (3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของคัมภีร์มูลกัจจายนะอักษรธรรมอีสาน ที่มีต่อเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ท้องถิ่นอีสานเป็นการวิจัยเชิงเอกสารโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยคือ นำคัมภีร์มูลกัจจายนะสูตรที่เป็นภาษาอักษรธรรมอีสานฉบับวัดเสลาราม บ้านบ่อหิน ตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอดุสิตการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานีปริวรรตให้เป็นภาษาบาลีอักษรไทยและแปลบาลีเป็นไทย มีการวิเคราะห์คัมภีร์ในด้านผู้เรียบเรียง หลักพุทธธรรม โครงสร้าง เนื้อหา ลักษณะการประพันธ์ สำนวนภาษา และการจารลงใบลาน เพื่อเกิดคุณค่าของคัมภีร์มูลกัจจายนะอักษรธรรมอีสานต่อเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอีสาน ผลการวิจัยพบว่า คัมภีร์มูลกัจจายนะอักษรธรรมอีสานที่ใช้ในการปริวรรตซึ่งได้เก็บรักษาไว้ที่วัดเสลาราม วัดเสลาราม บ้านบ่อหิน ตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอดุสิตการพิชผล จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 8 ผูก มีการแบ่งโครงสร้างออกเป็นหมวดหมู่ หัวข้อธรรมในคัมภีร์ ได้แก่ โปธิปักขิยธรรม 37 แนวปฏิบัติที่บริบูรณ์เพื่อความดับทุกข์

คำสำคัญ : คัมภีร์มูลกัจจาย, อักษรธรรมอีสาน

ABSTRACT

This research aim to analyze the Buddha-dhamma principles existing in Mulakachayana scriptures written in Isarn (Northeastern) Dhamma letter. The objectives including (1) to study the history and content of Mulakachayana scriptures, (2) to study Dhamma principles existing in Mulakachayana scriptures, and (3) to analyze the value of Mulakachayana scriptures written in Isarn (Northeastern) Dhamma letter and its impact on uniqueness and identity of northeast locality as followings document research method using Mulakachayana scriptures of Isan language from WatSalaram Buddhist temple, Laithung sub-district, Trakarnphuedphon district, Ubonratchathani

^{1,2,3,4} อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

Lecturer of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani Campus,

Corresponding email : chaiyasit_ae@hotmail.com

province covered the Pali, Thai and Thai Pali. The scriptures are analyzed in terms of composition, morality, structure, content, composition, idioms, and syllables. For the value of the Book of Mulakachayana. The research results found that; Mulakachayana scriptures was written in ancient isarn letter and ked at Selaran Buddhist temple, Ban borhin, Laithung sub-district, Trakarnphuedphon district, Ubonratchathani province. There are separate for 8 groups. The Buddhist Dhamma consist of; Bodhipakkhiya-dhamma: Qualities contributing to enlightenment.

Keywords : Mulakachayana Scriptures, Ancient Isarn Letter

บทนำ

ศิลปกรรมและโบราณคดีเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อความงาม ความสุนทรีย์ ความจรรโลงใจ ความศรัทธา ความจำเป็นแก่การดำรงอยู่ หรือเพื่อประโยชน์ใช้สอยและความเชื่อของกลุ่มชน งานที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อมีความเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาเป็นถาวรวัตถุที่สร้างขึ้นมาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา แด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเป็นการดำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา และบ้างก็เพื่อความจำเป็นตามพระวินัย (Chayaporn Sukprasert and Others. 2017) สังคมไทยปัจจุบันเกิดปัญหาทางด้านสังคมมากมายที่ทำให้เกิดความเลื่อมล้ำทางสังคม การดำเนินชีวิตโดยไม่ยึดหลักธรรมนำมาประยุกต์ใช้และการดำเนินชีวิตที่มีความสุขได้ ถ้าสังคมเราขาดหลักธรรมที่นำมาประพฤติปฏิบัติ หลักพุทธธรรมมีมากมายที่ปรากฏในคัมภีร์อักษรธรรมอีสาน ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาคัมภีร์มูลกัจจายนะ ที่สำคัญยิ่งที่เอาไวเผยแพร่วัยการณ และพุทธธรรมที่สอดแทรกในคัมภีร์มูลกัจจายนะอักษรธรรมอีสาน จะได้ปริวรรตแปลถอดมาเป็นภาษาไทยเพื่อความสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะได้นำมาสู่การอนุรักษ์และนำเอาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่าทางสังคมมากยิ่งขึ้น

การศึกษาภาษาบาลีเป็นสิ่งที่มีความคู่กับพระพุทธศาสนา ด้วยที่ว่าคำสอนของพระพุทธองค์ ได้จดบันทึกเป็นภาษาบาลี ต่อมาได้จดบันทึกแปลมาให้เข้ากับถิ่นฐานที่พระพุทธศาสนาเผยแผ่มาถึงประเทศไทย ในถิ่นอีสานนั้นจึงได้บันทึกลงในใบลาน ด้วยอักษรธรรมอีสานในแต่ละสำนักได้เขียนภาษาบาลีด้วยตัวอักษรธรรมอีสาน เช่นที่วัดเสลาราม บ้านบ่อหิน ตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยจารย์ครูมา นามอ่อน ได้จดบันทึกด้วยอักษรธรรมไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาสืบต่ออธิบายเกี่ยวกับคัมภีร์มูลกัจจายนะไว้มากตามข้อมูลของหอสมุดแห่งชาติ แต่คำแปลหรืออธิบายนั้นอยู่ในรูปอักษรขอมไทย แสดงว่าการศึกษามูลกัจจายนะในสมัยโบราณนั้นมีชื่อเสียงมากแต่ที่เห็นว่ามีสำนวนแปลไทยไม่มาก ก็เพราะว่าอยู่ในรูปของอักษรขอมไทยในคัมภีร์ใบลาน จะอ่านได้เฉพาะผู้ที่สนใจหรือมีหน้าที่โดยตรงเท่านั้น ในสมัยก่อนการสอบบาลีบางประโยคกำหนดให้เขียนขอมบาลี เช่น เปรียญธรรม 4 ประโยค (ป.ธ. 4) ต่อมาคณะสงฆ์ยกเลิก ให้เขียนเป็นอักษรไทยปัจจุบัน (Isan Gate : ออนไลน์ 8 February 2015) อักษรขอมก็กลายเป็นภาษาต่างประเทศของนักเรียนภาษาบาลี เพราะตำราภาษาบาลีของไทยสมัยก่อนเขียนด้วยอักษรขอมทั้งนั้น นอกจากมูลกัจจายนะแล้วก็มีนิกปราชญ์ไทยคือพระญาณกิตติชาวเชียงใหม่ได้แต่งมูลกัจจายนโยชนาและพระมหาเทพกวีชาวอุบลราชธานี ได้แต่งมูลกัจจายนคัมภีร์ไว้

(Thepphithak Karunbunyanan. 2015) แต่ยังคงอยู่ในคัมภีร์ไบเบิลนี้แสดงว่าการศึกษามูลกัจจายณะมีชื่อเสียงมาแต่ครั้งเชิงใหม่และอยุธยา

ดังนั้นภาคอีสานเราจึงควรภาคภูมิใจ ที่เรามีภาษาถิ่นเป็นของตนเอง ทั้งภาษาเขียนและภาษาพูด (ตัวหนังสือและภาษาพูด) ใช้ฉบับที่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีทั้ง ตำรายาโบราณ บันทึกวรรณกรรม วรรณคดี สรรพวิทยาการต่างๆ ซึ่งหมายถึงความภาคภูมิใจที่บรรพบุรุษเราได้สร้างไว้ให้เป็นมรดกตกทอดอันล้ำค่าทางสังคมควรแก่อนุชนอนุรักษ รักษา คัมภีร์มูลกัจจายณะ และคัมภีร์ต่างๆที่เป็นอักษรธรรมอีสาน มาปรีวรรตและดึงเอาหลักคำสอนที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา คุณค่าของคัมภีร์อักษรธรรมอีสาน ให้ดำรงอยู่เป็นการ สืบสอยตา วาสอยปู เป็นการ ฟิ้นฟูอดีต พัฒนาปัจจุบัน สร้างสรรค์อนาคต อย่างยั่งยืนและเผยแพร่อักษรธรรมให้คงอยู่เพื่อลูกหลานไทยสืบไป โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติของคัมภีร์มูลกัจจายณะ อักษรธรรมอีสาน
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์มูลกัจจายณะ อักษรธรรมอีสาน
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของคัมภีร์มูลกัจจายณะ อักษรธรรมอีสานที่มีต่อเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ท้องถิ่นอีสาน

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ซึ่งเป็นการศึกษาอยู่ในกรอบของพุทธปรัชญาธรรมศาสนา (Philosophy of religion) และเป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ (Inter views Research) และได้มีวิธีการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารที่เป็นปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ

1) เอกสารปฐมภูมิ (Primary Document) หนังสือผูก หนังสือเขียน หนังสือก้อม ไบเบิลอักษรธรรมอีสาน และหนังสือสมุดข่อย อักษรไทยสมัยอยุธยาที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์มูลกัจจายณะ ทั้งนี้ใช้ฉบับของวัดเสลาราม บ้านบ่อหิน ตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

2) เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Document) เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผู้ค้นคว้าวิจัย ได้รวบรวมเรียบเรียงไว้ในที่ต่าง ๆ ในรูปแบบตำรา, หนังสือ, เอกสาร วิชาการเย็บเล่มและเอกสารอื่นใด ที่นำมาตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณะชนซึ่งเป็นที่เชื่อถือได้

ผลการศึกษา

จากศึกษาพบว่าคัมภีร์มูลกัจจายณะเป็นคัมภีร์สันธินันต์ เกื้อกูลแก่พระสูตรไว้ในคัมภีร์กัจจายณะนี้เพื่อให้ลูกบุตรรู้ได้โดยง่ายซึ่งอรรถแห่งพระดำรัสอันประเสริฐของพระศาสดานั้นนักปราชญ์ทั้งหลายย่อมได้เพื่ออันตรัสรู้ได้โดยง่ายซึ่งนวลโลกุตรธรรมอันประเสริฐ ของพระศาสดาพระนั้นโดยนัยอันพระผู้ชนะมารทำแสดงไว้แล้ว.อีกประการหนึ่งนักปราชญ์ทั้งหลายย่อมได้เพื่ออันตรัสรู้ได้โดยง่ายซึ่งนวลโลกุตรธรรมนั้นโดยการรู้ได้โดยง่ายซึ่งอรรถแห่งพระดำรัสของพระศาสดานั้นด้วยซึ่งอรรถโดยความเป็นผู้

ไม่หลงในอักษรและบททั้งหลายด้วยตั้งนั้นนักปราชญ์ผู้มีความต้องการด้วยนาโลกุตรธรรมมีบทอันรู้แล้วพึงฟังคือ ศึกษาอักษรวิธีต่างๆ คัมภีร์มูลกัจจายนะอักษรธรรมอีสานที่ใช้ในการปริวรรต เป็นฉบับของวัดเสลาราม จำนวน 8 ผูก มีการแบ่งโครงสร้างออกเป็นหมวดหมู่ ดังนี้ (Selalarm Temple. 2017) **สนธิผูกที่ 1** หมวดนามเป็นผูกที่ 2 ผูกที่ 3 สมาส ผูกที่ 4 ตัทธิธ ผูกที่ 5 อาษายต ผูกที่ 6 กิต **ผูกที่ 7 อุณาภิกันท์** และผูกที่ 8 การก (หนังสือผูกโบราณมูลกัจจายนะฉบับอักษรธรรมอีสาน, จำนวน 8 ผูก Selalarm Temple บ้านบ่อหิน ตำบลไหล่ม่วง อำเภอดงเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี) มีลักษณะการประพันธ์เป็น 2 แบบคือ การประพันธ์เป็นร้อยแก้ว การประพันธ์โดยร้อยกรอง มีสำนวนที่ตายตัวมีการจารเป็นภาษาอักษรธรรมอีสานบาลี (Sorat Nam-on. 2008 : 25) ซึ่งได้เก็บรักษาไว้ที่วัดเสลารามบ้านบ่อหิน ตำบลไหล่ม่วง อำเภอดงเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยและคณะวิจัยได้ทำการปริวรรตจากบาลีอักษรธรรมเป็นภาษาบาลีอักษรไทย และแปลเป็นภาษาไทยเสร็จเรียบร้อยแล้ว

การเรียนมูลกัจจายนะนั้นเป็นการเรียนที่ค่อนข้างยาก ผู้เรียนต้องเป็นผู้ที่มีสมาธิจริงจัง ๆ จึงจะเรียนได้จบหลักสูตร แต่ถ้าเรียนได้จนจบหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนได้รับการนับถือจากคนทั่วไปว่าเป็นนักปราชญ์ เพราะเป็นผู้แตกฉานในทางด้านตำราสามารถแปลหนังสือได้ทุกชนิดโดยไม่ติดขัดวิธีการเรียนในสมัยนั้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์มหา Sorat Nam-on (พระมหาสิทธา ยสินโท) ในสมัยก่อนได้เล่าให้ฟังว่า การเรียนในสมัยนั้น ไม่มีห้องเรียนเรียนเช่นสมัยปัจจุบัน อาจารย์ที่สอนก็แยกกันอยู่คนละที่ ส่วนมากไม่ได้อยู่ในที่แห่งเดียวกัน ดังนั้นเมื่อถึงเวลาเรียนนักเรียนต้องแบกหนังสือไป เรียนกับอาจารย์ที่อยู่ของอาจารย์ทีเดียว วันนี้เรียนวิชานี้แบกหนังสือไปเรียนกับอาจารย์นี้ วันพรุ่งนี้เรียนวิชานั้นแบกหนังสือไปเรียนกับอาจารย์นั้น แบกไปแบกมาอยู่เช่นนี้จนกว่าจะเรียนจบ ที่ว่าแบกหนังสือนั้นแบกกันจริง ๆ เพราะในสมัยก่อนหนังสือที่พิมพ์เป็นเล่มยังไม่มีเช่นปัจจุบันนี้ ซึ่งหนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอนใช้คัมภีร์โบราณเป็นพื้น นักเรียนต้องเคาะหนังสือเพราะถือว่าหนังสือเป็นพระธรรมจะถูกไม่ได้เป็นบาป เวลาว่างจากการเรียนนักเรียนทั้งหลายต้องเข้าป่าหาใบลานมาไว้สำหรับทำคัมภีร์เพื่อฝึกหัดจารหนังสือเรียนวิธีทำคัมภีร์ใบลานวิธีทำคัมภีร์ก็คือไปหาใบลานมา เลือกเอาเฉพาะใบที่ไม่แก่นักไม่อ่อนนัก เอาใบที่เรียกกันว่าได้น้องหนึ่ง หมายความว่า เลือกเอาเฉพาะใบที่ได้ปีหนึ่งแล้ว ถ้าเอาใบอ่อนมากเกินไปได้ไม่เท่าที่ควรแต่ถ้าเอาใบแก่เกินไปกว่าน้องหนึ่งไปใบมักจะเปราะแตกง่าย เมื่อหามาได้แล้วก็เอามากรีดลิดใบและก้านใบออก ตากน้ำค้างไว้สามคืนพอหมาดแล้ว ใช้ของหนากวางทาบไว้เพื่อกันใบลานห่อ เมื่อเห็นว่าแห้งดีแล้ว ก็เอามาตัดตามขนาดที่ต้องการแล้วใช้ร้อยด้วยเชือกด้าย ทำเป็นผูก ๆ มากน้อยแล้วแต่จะทำ เวลาไปเรียนกับอาจารย์ก็ใช้คัมภีร์นี้เอง คัด ลอก ตำราบรรดาดอนหัดจารหนังสือ พระอาจารย์ที่สอนหนังสือ พระอาจารย์เอี่ยม วัดเวฬุวัน บ้านไผ่ใหญ่ สอนวิชามูลกัจจายน์ ตั้งแต่ สมาส ตัทธิธ และสอนแปลด้วย พระอาจารย์ชม เป็นคนใจเย็น เวลาสอนหนังสือก็ใจเย็น ลูกศิษย์ชอบมากพระอาจารย์ชลิ เวลาสอนหนังสือดีมาก แต่แปลได้พิสดารเพราะเคยลงไปศึกษาอยู่กรุงเทพมหานคร 10 ปี จึงกลับขึ้นมาบ้านเดิม เพื่อเป็นครูสอนหนังสือพระอาจารย์อ้วน สอนไวยากรณ์ด้วย สอนแปลด้วย (Sorat Nam-on กรรมการผู้ปริวรรต. 2013: 35) การเรียนแปลก็แปลคัมภีร์พระปาฏิโมกข์เป็นพื้น แปลกันจนคล่องแคล่วขึ้นใจ เรื่องนี้เป็นเรื่องจริง เพราะหลวงปู่ท่านเคยเล่าว่า ท่านเองไม่เคยท่องปาฏิโมกข์ แต่ท่านยกสิกขาบทขึ้นมาแล้ว แปลได้อย่างคล่องแคล่วไม่ติดขัด ต่อมาภายหลัง สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระองค์ทรงเห็นว่า การเรียนแบบมูลกัจจายน์นั้นยากเกินไป ทำให้มีผู้เรียนได้จบหลักสูตรน้อย และต้องเสียเวลาในการเรียนนานเกินความจำเป็น พระองค์จึงได้ปรับปรุง

เปลี่ยนแปลงหลักสูตรการเรียนเสียใหม่ ซึ่งก็ใช้เป็นหลักสูตรของการศึกษาฝ่ายคณะสงฆ์มาจนถึงปัจจุบัน นับแต่นั้นมา การเรียนมูลกัจจายน์จึงถูกกลืนในวงการศึกษาของคณะสงฆ์มาจนทุกวันนี้ นับเป็นหนังสือเก่าอันทรงคุณค่ายิ่งที่หายากมากเล่มหนึ่งในปัจจุบัน ควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับการศึกษาของสงฆ์ สำหรับ ผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา ตลอดจน ผู้สนใจทั่วไป

พระคัมภีร์มูลกัจจายนะสูตร หรือพระคัมภีร์มูลกัจจายน์ มิได้มุ่งหลักไวยากรณ์เท่านั้น แต่ท่านมุ่งให้ผู้วิจยัมของเหตุถึงแก่นแท้ของหลักพุทธธรรมสำคัญที่ถูกนำมาสอดแทรกไว้ในส่วนต่างๆของมูลกัจจายนะทั้ง 9 ผูกอย่างลงลอยเหมาะสม เช่น ในบทประณามคาลาพระพุทธรองค์ ทรงนำบทพุทธธรรมสูงสุดเหนือโลกคือโลกุตตรธรรม 9 และไม่ต้องการคำอธิบาย เพราะเป็นธรรมะสูงสุด และออกจากพระโอษฐ์ของพระพุทธรองค์เองทั้งผู้เรียนรู้ คือพระมหากัจจายนะ (หนังสือชุดเรียนภาษาไทยของPhraya Si Sunthon Wohan (Noi Arjanyangkul), ไม่ปรากฏ พ.ศ.) ก็รู้ด้วยญาณพระอรหันต์โดยแท้ จึงหมดข้อกังขาทั้งปวง ข้อพุทธธรรมเหล่านั้น ส่วนใหญ่เป็นหมวดธรรมะที่มีส่วนแห่ง การตรัสรู้ของพระพุทธรองค์ทั้งนั้น อันได้แก่ โพธิปักขิยธรรม 37 ประการ ธรรมอันเป็นฝึกฝนแห่งความตรัสรู้; เกื้อหนุนแก่จริยมรรค โพธิปักขิยธรรม 37 ประการ (พระธรรมปิฎก (P.O. Payudto), 2013: 273) คือ สติปัฏฐาน 4, สัมมปธาน 4, อิทธิบาท 4, พลละ 5, โพชฌงค์ 7, มรรคมืองค์ 8, (ที่.ป.า.11/281/246.ม.ม. 12/170/148.อง.นวก.23/272/480 (D.111.234,M 234.M.173.An.159) อ.อ.174.อิ.ติ.168 (UDA140.MA.101) p. 273. และกรรม 12 คือ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาดีก็ตาม ชั่วก็ตามในที่นี้ หมายถึงกรรมประเภทต่างๆ ได้แก่ ทิฏฐิธรรมเวทนิยกรรม, อุปัชฌายเวทนิยกรรม, อปราชยเวทนิยกรรม, อโหสิกรรม, ขนกรรม, อุปัตถัมภกรรม,อุปัชฌิตกรรม, อุปฆาตกรรม, ครุกรรม,ลหุกรรม, อาสันนกรรม, กตัตตกรรม, ศีล 5, ศีล 8, ศีล 10,ศีล 227,ศีล 311 (Surasak Chawayanan. 2015) เป็นต้น

อภิปรายผล

การวิจัยในการศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์อักษรธรรมอีสานมูลกัจจายนะ คือ อันได้แก่ประวัติส่วนบุคคล, ประวัติของท่านพระมหากัจจายนเถระ ที่กล่าวทั้งในอดีต ปัจจุบัน ปัจจุบันชาติ ท่านได้เป็นพุทธสาวก เป็นอริยบุคคล บรรลุธรรมาภิสมาชัยขั้นสูงสุด เป็นพระอรหันต์ถึงพร้อมด้วยปฏิสัมภิทาเป็นพระมหาสาวกผู้ใหญ่ในจำนวน 18 รูป ได้รับการยกย่องให้ดำรงตำแหน่งเป็นเลิศอัครสาวกกว่าพระสาวกองค์อื่นๆในทาง อธิบายเนื้อความย่อพิสดาร นับได้ว่าเป็นอุคตติตัญญุบุคคลในบว 4 เหล่า ผุดขึ้นเหนือผิวน้ำร้อนแสงอาทิตย์กับานแล้วสถานเดียว พระพุทธรองค์ทรงเห็นอุปนิสัยข้อดีจึงทรงสอนสูตร 766 สูตรในคัมภีร์มูลกัจจายนะสูตร เพื่อแบ่งเบาที่จะตามให้คำอธิบายสูตร อันสุดแสนยากมากถึง 766 สูตร มีสูตรว่า อดโธ อักษรสัณญาโต เป็นเบื้องต้นสูตรว่า เป็นเบื้องต้นปลาย และได้ทราบประวัติพระคัมภีร์มูลกัจจายนะสูตรในส่วนปัจจุบันเมืองไทยตอนกล่าวถึงกรุงเทพมหานคร และในส่วนที่ถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่ามีอย่างไร?ในตอนที่ท่านพระอาจารย์บุญมา ปุณญโร (นามอ่อน) คุณปู่ของ ผศ.มหาโสรัจ นามอ่อน ผู้ร่วมวิจัย และเป็นปู่ทวดของข้าพเจ้า ดร.ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน หัวหน้าวิจัย ตามประวัติตอนเริ่มต้นกล่าวถึง ความเป็นมาของการเกิดสำนักเรียนพระคัมภีร์มูลกัจจายนะ หรือ หนังสือใหญ่ อักษรธรรมอีสาน (Dialects) ไตรธรรม หนังสือผูกใบลาน ภาษาชาวพื้นบ้านไทอุบล คนอีสาน เรียกว่า (เอนัว) อักษรธรรมอีสานและภาษาไทยอีสานมีทั้งอักขระ (ไทหนังสือ) ที่ใช้เขียน (งาน-จารึก) และคำพูด (ภาษาพูด-เว้า) เหมือนที่ชาวอุบล คนอีสานใช้ในวิถีชีวิตประจำวันในปัจจุบันทุก

วันนี้ เช่น ขาวนา ขาวสวน คาคโท ไถนา ตกกล้า ดำนา ตีกแหปลา กินเช่าเช่า เข่งาย เช่าแลง ยามมือเข้าใส่บาตร จังหัน ยามกลางวัน แต่งเพนนำค่า ฮอดยามค่าให้อนนำพระได้บุญหลายชาวอุบล คนอีสานแท้ บ่อเว้าไทย มีแต่เว้าคำพื้นเมืองภาษาถิ่นของตน (Dialects) ลงที่ก็เ็นว่า (เรียกว่าภาษาลาว-ไทเดิม) สมกับคำว่า เมืองอุบลนี้คนเวียงจันทน์เกลี้ยอ้อยห้อย แบ่งออกเป็น 3 จุ่ม

พระอาจารย์บุญมา ปุณญโร นามอ่อน คุณปู่ของผู้ร่วมวิจัยและปู่ทวดของหัวหน้าผู้วิจัย กล่าวไว้ในอัตชีวประวัติของท่านที่ได้รับการบอกเล่าจากท่านอาจารย์ชาหมูน จันทรธรรม ลูกศิษย์คนสุดท้ายของท่านอายุ 94 ปี เสียชีวิตแล้วเมื่อ พ.ศ. ว่าอาจารย์บุญมา ปุณญโร นามอ่อน ลาสิกขาบทจากพระเจ้าสำนักเรียนและเจ้าอาวาสวัดเสลาราม บ้านบ่อหิน แล้วยังสอนสนธิ สอนมูลจนสิ้นชีวิต เป็นอาจารย์คนสุดท้ายของสำนักเรียนมูลกัจจายน์ บ้านบ่อหิน หมู่ที่ 6 ตำบลไหล่ทุ่ง (บ้านไหล่ทุ่งเป็นบ้านเกิดของ ผศ.โสรัจ นามอ่อน ผู้ร่วมวิจัย ประมาณ 100 ปี มาแล้ว เป็นสำนักเรียนหนังสือใหญ่โบราณสุดท้าย ครั้นมาภายหลังปรากฏมีผู้ฟื้นฟูสำนักเรียนหนังสือใหญ่อีกครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ.2494 โดยการนำของนายสิงห์ทวีพัฒน์ อดีตครูประชาบาล และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดำเนินการเรียนการสอนอยู่ได้ 3 ปี ก็เลิกกันไป เพราะมีครูสอนคนเดียวคืออาจารย์ชาหมูน จันทรธรรม มีนักเรียน 2 รูป คือ พระภิกษุสมพงษ์ ปสุโต (ทวีพัฒน์) ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่อายุ 86 ปี เคยเป็นคู่ขนาดกับ ผศ.โสรัจ นามอ่อน และพระภิกษุประสานกลยุธ นามสกุล บ้านดอนจัว หมู่ ตำบลไหล่ทุ่ง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

ตั้งแต่บัดนั้น จนถึงบัดนี้ พ.ศ.2016 คศ.2016 จ.ศ.1378 ร.ศ.129 คำว่าสำนักเรียนพระคัมภีร์มูลกัจจายน์ หรือ พระคัมภีร์มูลกัจจายน์ หรือสำนักเรียนหนังสือใหญ่ ; โดธรรม,หนังสือธรรม ไม่ปรากฏแล้ว ผู้วิจัยได้แต่หวังว่า ในอนาคตอันไม่นาน คงมีลูกหลานไทย ผู้มีสติปัญญา มาสืบต่อพระคัมภีร์มูลกัจจายน์เพื่อลูกหลานไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สิ่งที่เป็ประโยชน์ในมูลกัจจายน์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันปัจจุบันส่วนหนึ่งนั้นคือ

1) ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยมีข้อเสนออันเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการนำมาประยุกต์ใช้ 2 แนวทาง คือ ด้านนโยบาย การขยายเพิ่มโอกาสให้นักวิจัยรุ่นใหม่มีโอกาสในการเสนอ ขอโครงการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องพระคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2) แนวทางที่นำมาประยุกต์ใช้ในสังคม การดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งด้านการวิจัย และด้านการแปล พระคัมภีร์ต่างๆ อันมีมหาศาล นำออกสู่สังคมทุกระดับทุกเพศวัย ตั้งแต่ระดับการศึกษาวัยก่อนเกณฑ์ เป็นแบบการ์ตูน ภาพระบายสีตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงนันทนาการชาดกเรื่องพระชนก เป็นแบบฉบับที่ทรงคุณค่าทางการศึกษา เผยแพร่ สูงสุด

3) ด้านตำรา ตำรา ทุกระดับชั้น และด้านบันเทิง ให้หลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นเยาวชนเป็นหลัก เช่น จัดกิจกรรมเล่านิทาน เป็นครั้งคราว ทั้งภาษาถิ่น และภาษาอาเซียน อย่างมองข้ามนิทานอิสปเป็นสุดยอดการเผยแพร่ พูดได้เต็มปากว่า ชาวโลกรู้จักนิทานอิสปถ้าทั่วเอเชียรู้จักนิทานชาดกไทย จะนำภาคภูมิใจแค่ไหน

4) นิทานพื้นบ้าน นิทานตลกท้องถิ่นเมืองไทยมีทั่วทุกภาคเป็นภาษาถิ่น (Dialects) คำเมืองของถิ่นฟังแล้ว สนุกสนาน ลูกหลานชอบใจจำได้ดีมาก ทุกภาคเมืองไทยมีคำเมืองของตนๆ และสำเนียงพื้นที่

ย่อยอีก อีสานหมู่เฮา หม่วนขึ้นโฮแซว ปักได้บ้านเราอีสานหน่งปักตื้อ ปักได้หน่งประโมไทย มีการละเล่น
ท้องถิ่นของใครของมัน จัดยอคสื่อมวลชน

เอกสารอ้างอิง

- Chayaporn Sukprasert, Phrakoosripanyawikom and Wai Sueram. (2017). "Sema : History, Value and Conservation Management of Buddhist Organization in Buriram Province" *Journal of Research and Development Institute, Rajabhat Maha Sarakham University*, 4 (1) : January-June 2017 p. 135-150
- Isan Gate : *Gateway to Isan House*. (2015). [Online]
<http://www.isangate.com/alphabet.html>, [8 February 2015]
- Phraya Si Sunthon Wohan (Noi Arjanyangkul). (n.p.) *Thai Language Book of Phraya Si Sunthon Wohan (Noi Arjanyangkul) for 6 Issues were*; (1) Moonlabodbanpakit, (2) Wahanitikorn, (3) Aksornsangyok, (4) Prayokwitharn, (5) Waiphotphijarn and (6) Phisarnkarun.
- Selalarm Temple. (2017). *Bai Lan Book of Moonkadjayana, issue of the Isan Alphabet for 8 Issues*. Ubon Ratchathani : Selalarm Temple, Ban Borhin, Laithung, Trakarnpheuphon, Ubon Ratchathani Province.
- Sorat Nam-on. (2008). *Analyze the influence of folk tales from the book of the Isan Alphabet Ubon Ratchathani Province*". Fiscal Year Research 2008 :
Mahachulalongkomrajavidyalaya University
- Sorat Nam-on. *Local letter : Isan Alphabet (Dialects), textbook of Isan Alphabet, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani Campus*. Ubon Ratchathani : Ubonkrit Offset Printing Co., Ltd..
- Surasak Chawayanan. (2015). *Introduction to Rare Books (9). Book "Phramoolkadjayanasooth"*. [Online]
<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=164386>, [February 2015]
- Thepphithak Karunbunyanan. (2015). *Alphabet Northeastern Thailand Project*. [Online]
<http://linux.thai.net/~thep/esaan-scripts/>, [5 February 2015]

